

Susanne Bentvelsen

raad van bestuur bij Avelijn

FINLAND: WAAR VERTROUWEN EN VEILIGHEID ELKAAR VERSTERKEN

Vanuit de lucht oogt de regio Helsinki als een grote verzameling eilandjes, verbonden door tientallen bruggen. De stad is letterlijk op eilanden gebouwd en in korte tijd uitgegroeid tot een metropool waar inmiddels een derde van alle Finnen woont. Het roept de vraag op hoe mensen in zo'n snelgroeïende, uitwaaierende omgeving toch verbonden blijven en een zorgzame gemeenschap vormen.

Met een groep bestuurders en beleidsmakers uit zorg, wonen en welzijn bezochten we Helsinki om ons onder te dompelen in hun vernieuwde zorgsysteem. Dat systeem is de afgelopen jaren grondig verbouwd, na een voorbereiding van maar liefst zeventien jaar. Het resultaat: één van de meest ingrijpende stelselwijzigingen in Europa. Wij waren vooral benieuwd wat wij voor onze eigen grote transitie kunnen leren van een land dat zulke veranderingen aandurft.

Een ingrijpende hervorming in historisch perspectief

Tijdens de werkbezoeken zagen we de volle breedte van de Finse hervorming. Sommige organisaties hadden hun processen al goed op orde, anderen zochten nog naar hun plek in het nieuwe landschap. De kern van de hervorming: een centrale organisatievorm in regio's, vergaande integratie tussen zorg, sociaal domein en wonen, en een sterke nadruk op gemeenschappen. Finland wilde af van versnippering en koos voor samenhang.

Die keuze staat niet los van de geschiedenis. Finland heeft eeuwenlang bezettingen en invloed van grote buurlanden gekend. Het land heeft zijn identiteit herhaaldelijk moeten bevechten. Tegenwoordig richt het zich nadrukkelijk op Europa en trad recent toe tot de NAVO. Daarbij is altijd het

beseft aanwezig van een 1.300 kilometer lange grens met Rusland. Dat geopolitieke realiteit beïnvloedt de manier waarop Finnen leven, denken en organiseren.

Zelfredzaamheid als dagelijks fundament

De Finnen zijn gewend hun eigen boontjes te doppen. Ruim een derde van de bevolking is inzetbaar als reservist. Het gezondheidsprogramma bevat speciale reddingsteams en noodvoorzieningen. Fysieke en mentale weerbaarheid zijn verankerd in beleid, onderwijs en dagelijkse routines. Waar je ook komt, iedereen weet wat hij moet doen bij incidenten – en dat wordt regelmatig geoefend. Onze stadsgids vertelde tussen de historische feiten door terloops over grootschalige oefeningen en over bomvrije ruimtes in nieuwe zorggebouwen, alsof het de normaalste zaak van de wereld is.

En toch merk je in het dagelijks leven geen angst. Integendeel: Finnen bewegen zich ontspannen door hun omgeving. Je kunt in Helsinki op elk moment veilig over straat, en in 2024 viel in de hele stad geen enkele verkeersdode. Dat voelt bijna onwerkelijk, maar het is logisch wanneer je beseft dat vertrouwen hier net zo alledaags is als sneeuw in de winter. Mensen vertrouwen elkaar, hun overheid en zichzelf, juist omdat zij weten dat ze samen voorbereid zijn.

Leven in uitgestrektheid: gemeenschap als noodzaak

Finland is uitgestrekt en dunbevolkt. De natuur is prachtig maar ook genadeloos. Eindeloze bossen, duizenden meren en strenge winters maken dat Finse dorpen soms moeilijk bereikbaar zijn. Overleven in zulke omstandigheden vraagt zowel om zelfredzaamheid als elkaar helpen. Kleine gemeenschappen kunnen alleen bestaan als iedereen een beetje op de ander let. Onderlinge betrokkenheid is daardoor geen mooi ideaal, maar een voorwaarde om er te kunnen leven.

Dat diepe vertrouwen vormde ook het fundament onder de stelselwijziging. Omdat mensen de overheid vertrouwen, kon een ingrijpende verandering na besluitvorming relatief

snel worden doorgevoerd. Maar dat fundament staat nu onder druk. De uitvoering van het nieuwe zorgmodel blijkt ingewikkeld, en dat merken mensen. De vice-staatssecretaris, Marina Erhola wees ons erop dat het behoud van vertrouwen de grootste uitdaging voor de komende jaren is. Dat raakt aan de kern van de Finse samenleving: vertrouwen als basis voor weerbaarheid, veiligheid en het gevoel dat je samen sterk staat.

Een les in vertrouwen, dichtbij huis

Die gedachte bleef hangen toen in Nederland ineens het Sinterklaasjournaal een oproep deed om noodpakketten aan te schaffen. Binnen drie dagen vroegen honderdduizenden mensen een Sint-noodpakket aan. Het ministerie van Binnenlandse Zaken benadrukte dat zij hier geen enkele rol in hadden. Het is bijna ironisch: het lijkt alsof Nederlanders meer vertrouwen hebben in Sint en Hoofdpiet. Het illustreert hoe een gezamenlijk narratief dezelfde verbindingskracht kan hebben als een brug tussen de eilanden.

De essentie van een zorgzame samenleving

De reis naar Finland liet zien dat vertrouwen geen luxe is, maar een voorwaarde. Het is de lijm tussen veiligheid, gemeenschap en goede zorg. Het vraagt om onderhoud, om aandacht en om het beseft dat het geen vanzelfsprekendheid is.

Dat is misschien wel de belangrijkste boodschap die we meenemen: aan vertrouwen moet je bouwen, elke dag opnieuw.

“Verandering werkt pas als mensen voelen dat het systeem ook op hén vertrouwt”

